

Trendoverzicht Apeldoorn 2018

Met een blik op de Strategische Thema's, inclusief demografie

dd. 24 april 2019

Het *Trendoverzicht 2018* geeft een beeld op hoofdlijnen over heel Apeldoorn met de focus op de strategische thema's: Comfortabele Gezinsstad, Ondernemende Stad, Toeristisch Toplandschap en Duurzaamheid.

In dit trendoverzicht is ook de paragraaf demografie verwerkt, zoals deze voorheen in de MPB werd opgenomen. De demografische ontwikkelingen zijn beschreven onder Comfortabele Gezinsstad.

Samenvatting (met duiding)

Comfortabele Gezinsstad

De groei naar zo'n 162.500 inwoners (een hogere groei dan de bevolkingsprognoses hebben voorspeld) laat zien, dat Apeldoorn voor veel mensen nog steeds een aantrekkelijke gemeente is om te wonen. In kwalitatieve zin wordt dit bevestigd door de uitkomsten van het Bewonerspanel: Apeldoorners oordelen weer erg positief over het wonen in Apeldoorn en geven een hoog rapportcijfer voor het leven in Apeldoorn en ook voor de veiligheid in hun buurt. Dit laatste wordt ondersteund door de lage misdaadcijfers in Apeldoorn en de snellere afname van het aantal misdrijven dan in omliggende grote gemeenten en gemiddeld in Nederland. Daarnaast is de sociale cohesie in Apeldoorn behoorlijk voor een grote gemeente.

Het historisch hoge vestigingssaldo was, net als voorgaande jaren, voornamelijk op het conto te schrijven van mensen met kinderen. Dat bevestigd Apeldoorn als comfortabele gezinsstad. Maar daarnaast bleek het 'demografisch lek' nog niet definitief gedicht, zoals vorig jaar werd gedacht. Wederom was er een, weliswaar licht, negatief vestigingssaldo te zien bij de 18-24 jarigen, terwijl dat saldo vorig jaar voor het eerst in vele jaren positief was. Daarnaast wonen er steeds meer mensen met een migratieachtergrond in Apeldoorn.

De bevolkingsgroei was mede mogelijk door de groei van de woningvoorraad van jaarlijks gemiddeld zo'n 600 woningen de afgelopen 5 jaar. Dat wonen in Apeldoorn populair is, was ook te zien aan de stijgende prijzen op de Apeldoornse woningmarkt. In 2018 was de gemiddelde verkoopprijs van een bestaande woning in Apeldoorn 9,1% hoger dan een jaar eerder (dit is gelijk aan de gemiddelde stijging in Nederland). Na een dip in 2013 stijgen de koopwoningprijzen in Apeldoorn nu dus snel, maar iets minder snel dan in de meeste omliggende grote gemeenten. Daarnaast nam de slagingskans op de sociale huurwoningmarkt in Apeldoorn in 2018 verder af.

De grotere prijsstijging en afnemende slagingskans op de Apeldoornse woningmarkt duiden op een groeiende schaarste. Dit doet denken aan wat er een kleine 15 jaar geleden op de Apeldoornse woningmarkt gebeurde. Het was een periode waarin de Apeldoornse woningprijzen zo snel stegen, dat jonge mensen (met kinderen) geen betaalbare woning konden vinden en velen Apeldoorn verlieten of links lieten liggen. De woningschaarste van toen was een belangrijke oorzaak van de zogenaamde 'Jonge Vlucht'. Voldoende betaalbare woningen voor met name jonge mensen (met kinderen) zijn een voorwaarde om de vraag naar wonen als comfortabele gezinsstad te accommoderen.

Door het hogere vestigingssaldo van kinderen is de ontgroening, de afname van het aantal kinderen, in Apeldoorn de laatste jaren vertraagd. De actuele bevolkingsprognose verwacht voor de komende jaren zelfs weer een substantiële groei van het aantal 0-3-jarigen. Om de kwaliteiten als comfortabele gezinsstad waar te maken is het daarom zaak voldoende voorzieningen voor kinderen te houden als onderwijs, speelgelegenheden, kinderopvang, etc.

De vergrijzing zet in Apeldoorn ondertussen door. Op 1 januari jl. waren er bijna 34.000 Apeldoorners 65 jaar of ouder, 20,7% van de bevolking. Dat is ruim hoger dan het Nederlands gemiddelde van 18,8%. Het aantal 65-plussers in Apeldoorn zal naar verwachting nog groeien naar zo'n 47.700 in 2040.

De enorme groei van het aantal ouderen zal zorgen voor een grotere druk op voorzieningen waar ouderen gebruik van maken. Het gaat dan niet alleen om de zorg, maar ook die op het gebied van b.v. recreatie, vrije tijd en cultuur. Daarnaast is het autobezit onder ouderen van nu en in de toekomst hoger dan in het verleden en zijn ouderen onevenredig vaker betrokken bij ongevallen in het verkeer. Een ander aandachtspunt is de toenemende eenzaamheid onder ouderen.

Verder is het eigenwoningbezit onder ouderen nu en in de toekomst veel hoger dan in het verleden. De verhuisgeneigdheid onder ouderen is laag, ook wanneer zij minder mobiel en vitaal worden en de behoefte aan zorg toeneemt. Daardoor verschuift de verantwoordelijkheid voor de aanpassingsopgave van de woningcorporaties naar de oudere huiseigenaren zelf (bron: Planbureau voor de Leefomgeving). Tenslotte is van belang te beseffen, dat het komend decennium veel mensen komen te overlijden, die in de eerste jaren na WOII zijn geboren. Daardoor zullen zij een navenant aantal woningen achter laten. Dit zal consequenties hebben voor de Apeldoornse woningmarkt in die periode.

Ondernemende Stad

Tot 2017 waren de gevolgen van de economische hoogconjunctuur ook terug te zien in Apeldoorn. Toen steeg het aantal arbeidsplaatsen nog met zo'n 1.500. In 2018 kende Apeldoorn, tegen de landelijke trend in, echter een daling van het aantal arbeidsplaatsen van ca. 1.100 naar 93.100. Het aantal eenmansbedrijven groeide overigens wel, naar zo'n 8.600. Maar als naar het totaal aantal arbeidsplaatsen exclusief eenmansbedrijven wordt gekeken, dan is dat aantal in 2018 zo'n 7.600 minder dan in 2012.

De grootste daling was te zien bij de sector ICT & Media, voornamelijk veroorzaakt door een daling bij de IT sectie van de Belastingdienst. Eenzelfde daling was te zien bij het Openbaar Bestuur, met name veroorzaakt door de niet IT afdelingen van de Belastingdienst. Belangrijkste oorzaak hiervan was een riante vertrekregeling waarvan veel meer werknemers dan gedacht gebruik maakten.

Daarentegen was er na jaren van daling weer een lichte stijging te zien van het aantal arbeidsplaatsen in de sector Zorg. De grootste bijdrage van de toename in 2018 werd veroorzaakt door Gelre Ziekenhuizen, maar er was ook een lichte toename te zien bij de thuiszorg en het aantal eenmanszaken in de zorg. En ook de Maakindustrie kende in 2018 weer een stijging van het aantal arbeidsplaatsen.

De positieve economische ontwikkeling in Nederland is overigens wel terug te zien in de daling van de werkloosheid in Apeldoorn, dat in 2018 3,9% bedroeg. Min of meer hetzelfde als het Nederlands gemiddelde. En tevens bij de daling van het aantal WW-uitkeringen met ruim 24%, die sneller ging dan gemiddeld in Nederland (21,5%). Ook de daling van het aantal geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband was in Apeldoorn groter dan gemiddeld in Nederland: -12,4% vs. -9,5%.

Een ander beeld geeft de economische groei van Apeldoorn, die tussen 2012 en 2017 8,4% bedroeg. Deze bleef in dezelfde periode achter bij die van heel Nederland, die 14,2% was. Daarbij is de Apeldoornse economie relatief nog altijd sterk afhankelijk van de niet-commerciële dienstverlening. Deze is qua omvang ongeveer een derde van de Apeldoornse economie, in heel Nederland is dat iets minder dan een kwart. Daarbij is de arbeidsproductiviteit van de niet-commerciële dienstverlening in Apeldoorn wel hoger dan gemiddeld in Nederland.

Ondanks de positieve economische ontwikkelingen kan worden geconcludeerd, dat het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn eind 2018 nog een kleine 7.000 onder het beoogde aantal van 100.000 in 2020 lag. Naast de economische crisis hebben de bezuinigingen in de zorgsector en bijvoorbeeld het vertrek van een flink deel van de Belastingdienst ervoor gezorgd, dat het aantal arbeidsplaatsen sinds 2012 in Apeldoorn fors is afgenomen. Dit laat zien dat een deel van de niet-commerciële dienstverlening in Apeldoorn kwetsbaar was qua arbeidsplaatsen, ondanks het relatief grote belang in de Apeldoornse economie.

De vergrijzing, die in Apeldoorn bovengemiddeld is, zal ervoor zorgen dat de vraag naar zorg zal toenemen en navenant het aantal arbeidsplaatsen in deze sector. Maar het is de vraag welke andere Apeldoornse sectoren de groei naar 100.000 arbeidsplaatsen zullen kunnen dragen.

Toerisme en vrije tijd

De regio Veluwe en Veluwerand heeft in 2018 de 1^e plek als vakantiebestemming weer af moeten staan aan de Noordzeebadplaatsen. Ondanks een lichte stijging van het aantal binnenlandse vakanties in onze regio stond deze vorig jaar op positie 3. Daarbij was te zien dat de werkgelegenheid in de sector Vrije tijd in Apeldoorn weer was gegroeid in 2018. De groei van de werkgelegenheid was er ook in de jaren toen het totaal aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn afnam. De binnenlandse vakanties leverde in 2016 (het laatst bekende jaar) de Veluwse economie €277 mln. op en het aantal buitenlandse gasten nam toe. Daarnaast waren Apeldoornse dagattracties goed vertegenwoordigd in de top van bezoekersaantallen.

Bij dit positieve nieuws hoort ook een nuancerende beschouwing. 2018 was wel het op 2 na slechtste jaar qua absoluut aantal binnenlandse vakanties op de Veluwe sinds 2002. Alleen in 2016 en 2017 was het nog iets lager. Tussen 2012 en 2016 is het aantal binnenlandse vakanties op de Veluwe flink afgenomen.

Daarnaast waren de gemiddelde bestedingen van een toerist op de Veluwe t/m 2016 (het laatst bekende jaar) een stuk lager dan het Nederlands gemiddelde. En daarbij was de daling van deze gemiddelde bestedingen op de Veluwe behoorlijk groter dan gemiddeld in Nederland. Dat kan ermee te maken hebben dat relatief veel vakantiegangers op de Veluwe overnachten in een bungalow of een camping en geen 'big spenders' zijn. In economische zin heeft de Veluwe moeite om bij te blijven bij de landelijke ontwikkeling van toeristische uitgaven.

Duurzaamheid

Apeldoorn wordt in zijn algemeenheid steeds duurzamer volgens de monitor duurzame gemeenten van Telos. Dat komt met name door de hoge score op de schaal van Ecologisch kapitaal.

Het aantal kg huishoudelijk restafval in Apeldoorn is nog altijd relatief laag en neemt al jaren af. Het werken met gedifferentieerde tarieven werpt zijn vruchten af. Ook in andere gemeenten waar gedifferentieerde tarieven worden gehanteerd is hetzelfde patroon te zien.

Minder goed scoort Apeldoorn echter op Energie. Ondanks een afname de afgelopen jaren is het energieverbruik van Apeldoornse huishoudens nog altijd relatief hoog. En de afname van het gasverbruik in Apeldoorn was minder dan gemiddeld in Nederland. Het hoge energieverbruik in Apeldoorn is ook terug te zien de hogere uitstoot van CO₂ in Apeldoorn vergeleken met Nederland en de omliggende grote gemeenten.

Vermoedelijk heeft de samenstelling van de woningvoorraad in Apeldoorn te maken met het grotere energieverbruik. Apeldoorn kent namelijk relatief veel 2 onder 1 kap- en vrijstaande woningen. En daarnaast ook relatief veel grotere woningen in het buitengebied. Om op hetzelfde niveau van energieverbruik uit te komen als Nederland gemiddeld zal het energieverbruik in Apeldoorn nog flink moeten dalen. En er is een flink gat te dichten om de CO₂ uitstoot te reduceren naar het niveau van Nederland.

Bevolkingsontwikkeling van de comfortabele gezinstad - paragraaf demografie

Apeldoorn groeide verder naar bijna 162.500 inwoners en groeide sneller dan prognoses voorspelden.

In 2018 groeide Apeldoorn verder naar 162.431 inwoners. In onderstaande tabel is te zien, dat dit met name kwam door het historisch hoge vestigingssaldo van 1.358, het hoogste ooit dat is terug te vinden in de Apeldoornse statistieken. Samen met een licht negatieve natuurlijke aanwas kwam de netto bevolkingsgroei in 2018 op 1.292.

Opmerkelijk is daarnaast, dat de Apeldoornse bevolkingsgroei sneller verliep dan de prognoses voorspelden. De Primos 2018 prognose schatte de Apeldoornse bevolkingsomvang op 1 januari 2019 ruim 900 lager in dan het werkelijke aantal en de hoge variant van het CBS zelfs ruim 1.100 lager.

Loop van de bevolking gemeente Apeldoorn

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Inwoners per 1 januari	157.306	157.534	158.106	159.051	160.053	161.139
Geboorten	1.527	1.463	1.574	1.560	1.505	1.510
Overlijdens	1.527	1.449	1.530	1.579	1.526	1.582
Natuurlijke aanwas	0	14	44	-19	-21	-72
Vestiging	5.687	6.115	6.364	6.867	7.081	7.132
Vertrek	5.462	5.579	5.487	5.825	5.953	5.774
Vestigingssaldo	225	536	877	1.042	1.128	1.358
Saldo administratieve correcties	3	22	24	-21	-21	6
Netto groei aantal personen	228	572	945	1.002	1.086	1.292
Inwoners per 31 december	157.534	158.106	159.051	160.053	161.139	162.431

bron: BRP

De bevolkingsgroei werd mede mogelijk gemaakt door een toename van de woningvoorraad. Begin 2014 stonden er volgens het CBS 69.507 woningen in Apeldoorn. 5 jaar later bedroeg dat 72.445. Dat is een netto groei van gemiddeld bijna 600 per jaar. (bron: CBS)

Vergeleken met Nederland als geheel (+2,7%) kende Apeldoorn met +3,1% een grotere relatieve bevolkingsgroei over de periode 2014 tot 2019. Vergeleken met de andere grote gemeenten rondom Apeldoorn groeide Apeldoorn in deze periode alleen sneller dan Deventer: +1,6%. De andere grote gemeenten lieten alle een hogere groei zien: Arnhem +5,6%, Ede +4,6%, Nijmegen +5,0% en Zwolle +3,5%. (bron: CBS)

Het vestigingssaldo van de 18-24 jarigen was licht negatief; het 'demografisch lek' is niet gedicht, maar het negatieve saldo is nog steeds historisch laag.

In 2018 was het vestigingssaldo van de 18-24 jarigen licht negatief: -41. Een jaar eerder was dit nog +142 en was het de vraag of het demografisch lek van Apeldoorn eindelijk

was gedicht. Dat blijkt nu niet het geval, maar het negatieve saldo is nog altijd historisch laag.

Historisch, omdat deze leeftijdsgroep jaren bekend stond als het 'demografisch lek' van Apeldoorn. De oorzaak van het licht negatieve saldo afgelopen jaar was een lichte toename van het aantal vertrekkers in deze leeftijdsgroep en een behoorlijke daling van het aantal vestigers. 47% van deze vestigers kwam uit Oost Nederland. Ten opzichte van West Nederland kende deze leeftijdsgroep nog altijd een duidelijk negatief vestigingssaldo in 2018: -192. Gezien de regio's van bestemming (b.v. Groningen, Enschede, Amsterdam, Utrecht, Nijmegen) speelden studiemotieven bij het vertrek van mensen binnen deze leeftijdsgroep waarschijnlijk een grote rol.

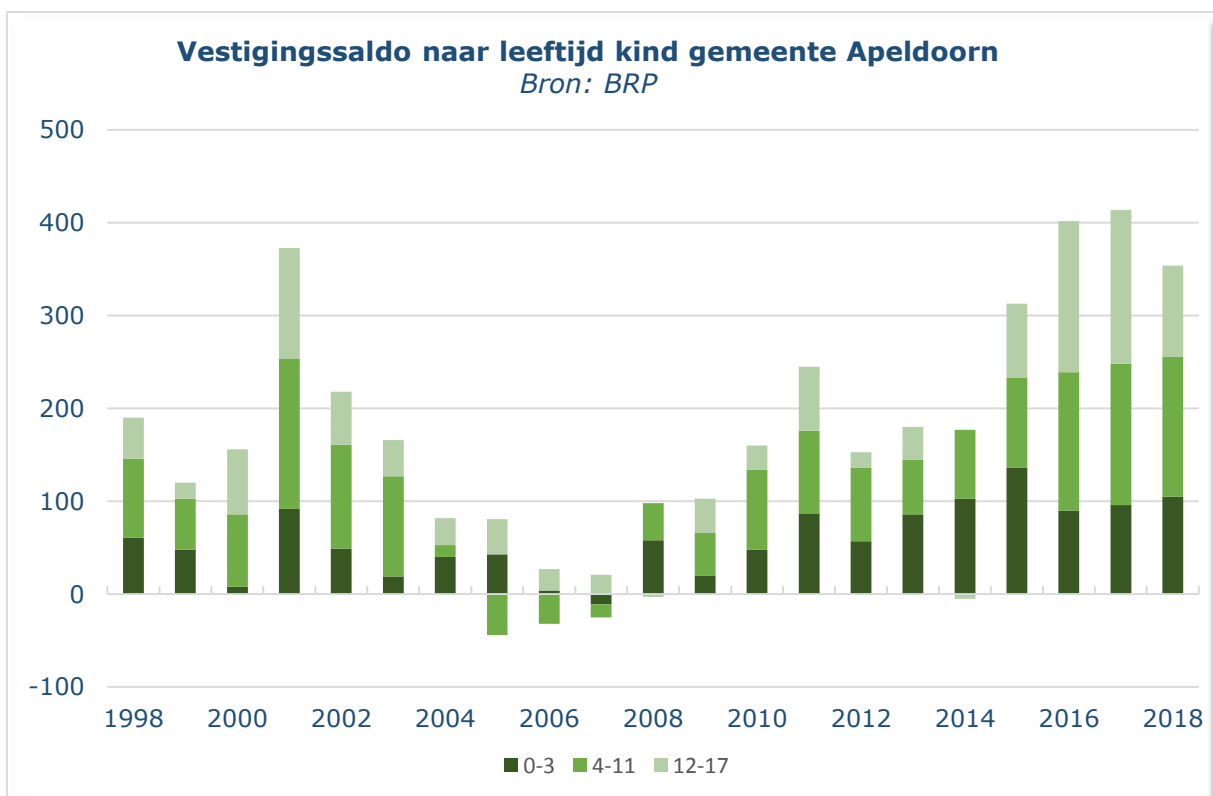
Van de 18-24 jarigen, die zich in 2018 in Apeldoorn vestigden had 64% een Nederlandse achtergrond, 13,7% een westerse migratieachtergrond en 21,3% een niet-westerse migratieachtergrond. De belangrijkste landen van herkomst waren Nederland (980 personen), Turkije (47 personen), Vietnam (43 personen), Roemenië (26 personen) en Nederlandse Antillen (25 personen).

Apeldoorn is nog altijd aantrekkelijk als vestigingsplaats voor mensen met kinderen

Evenals in voorgaande jaren was het vestigingssaldo onder 25-39 jarigen (+553) en 0-17 jarigen (+354) het hoogst vergeleken met de andere leeftijdsgroepen. En net als de afgelopen jaren was het vestigingssaldo uit Oost Nederland het grootst.

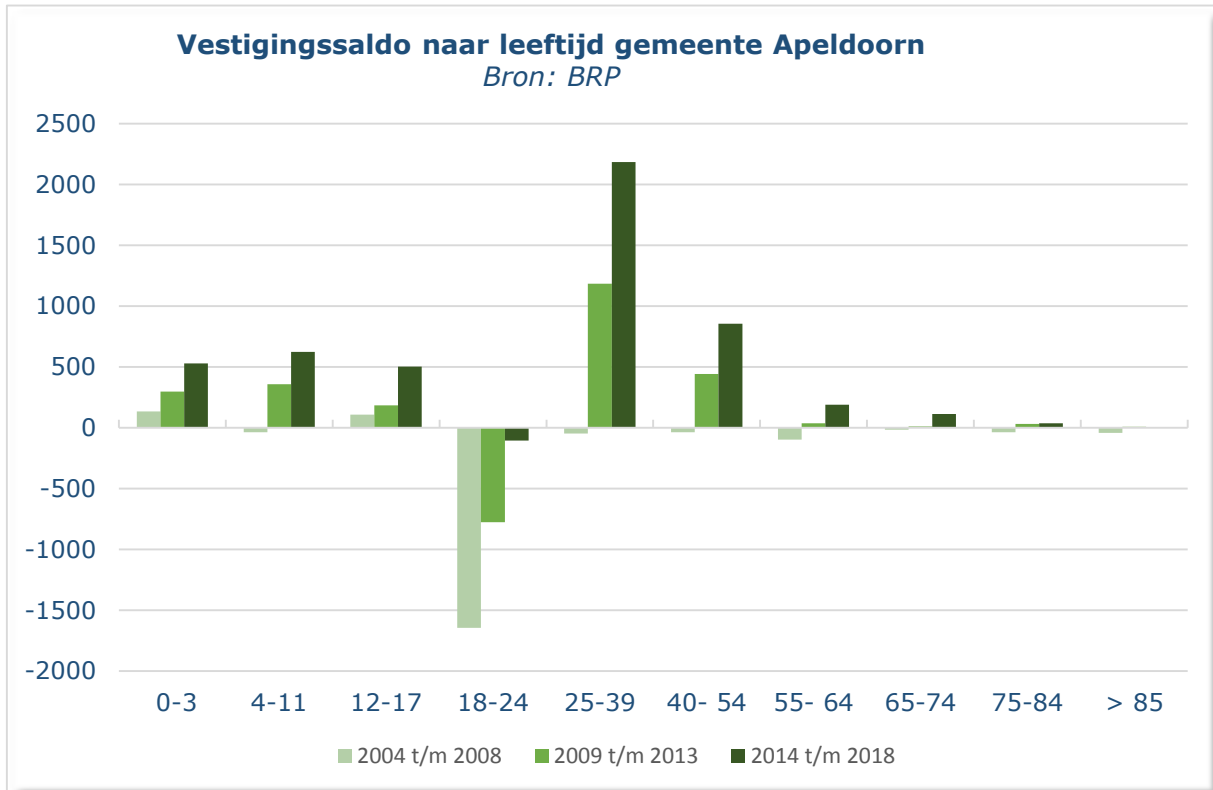
Het vestigingssaldo van 0-11 jarigen vanuit West Nederland was ruim het dubbele van dat vanuit Oost Nederland van deze leeftijdsgroep: +124 vs. +52.

Op basis van deze cijfers mag worden geconcludeerd, dat Apeldoorn nog altijd aantrekkingskracht uitoefent op mensen met kinderen. In onderstaande figuur is de positieve ontwikkeling van de afgelopen jaren goed te zien.

Figuur 1

In de onderstaande grafiek worden voor vijfjaarsperioden de vestigingssaldi van verschillende leeftijdsgroepen weergegeven. Het is goed te zien dat het vestigingssaldo van de 25-39 jarigen en jongste leeftijdsgroepen over de jaren flink is gegroeid. En ook heel duidelijk is de enorme afname van het negatieve vestigingssaldo van de 18-24 jarigen.

Figuur 2

Steeds meer Apeldoorners met een migratieachtergrond

Er wonen steeds meer mensen met een migratieachtergrond in Apeldoorn. Dat wil zeggen, mensen van wie minstens één van de ouders in het buitenland is geboren (definitie CBS).

In onderstaande tabel is te zien dat het aandeel Apeldoorners met een westerse migratieachtergrond licht is gestegen van 8,0% in 2013 naar 8,4% in 2019. Het aandeel Apeldoorners met een niet-westerse migratieachtergrond steeg in dezelfde periode van 7,7% naar 9,2%.

Aandeel Apeldoorners met een Nederlandse en een migratieachtergrond

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Nederlands	84,3%	84,2%	83,9%	83,6%	83,3%	82,8%	82,4%
Overig westers	8,0%	8,0%	8,0%	8,1%	8,1%	8,3%	8,4%
Niet westers	7,7%	7,9%	8,0%	8,2%	8,6%	8,8%	9,2%

bron: BRP

Hieronder zijn de grootste herkomstgroepen van Apeldoorners met een migratieachtergrond weergegeven. De groep Apeldoorners met een Turkse achtergrond is nog altijd het grootst, gevolgd door die van Nederlands Indië en Duitsland.

De meeste van deze herkomstgroepen zijn tussen 2013 en 2019 gestegen in aantal, behalve Nederlands Indië en Duitsland. De groep Apeldoorners met een Syrische achtergrond is het meest gegroeid, van 59 in 2013 naar 908 in 2019.

Apeldoorners met een migratieachtergrond - grootste groepen naar herkomst op 1 januari

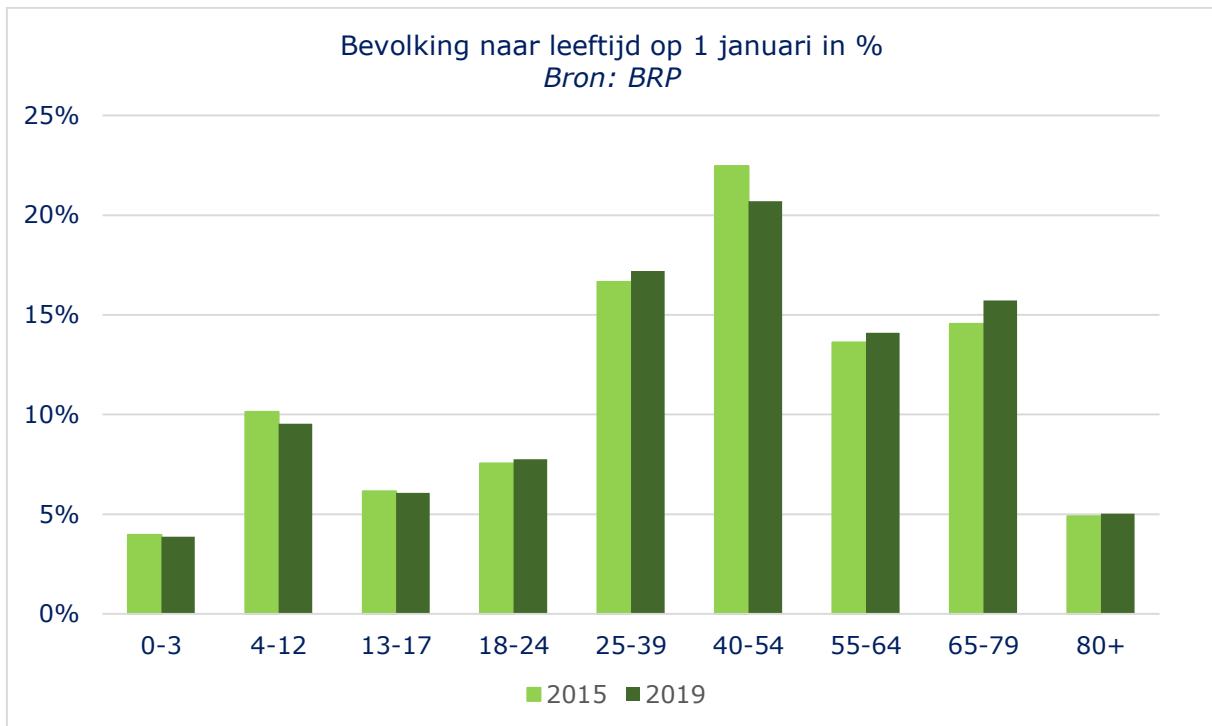
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Turkije	4.280	4.249	4.236	4.248	4.260	4.284	4.324
Nederlands Indië	3.687	3.647	3.618	3.584	3.560	3.535	3.516
Duitsland	3.014	2.951	2.942	2.940	2.898	2.872	2.817
Nederlandse Antillen	962	1.004	1.014	1.022	1.042	1.039	1.072
Suriname	982	990	1.006	1.021	1.020	1.014	1.067
Polen	869	877	896	888	885	920	1.007
Afghanistan	794	811	831	854	908	920	951
Indonesië	832	839	847	857	855	899	919
Marokko	842	846	850	849	878	907	916
Syrië	59	69	148	358	660	835	908
Joegoslavië	547	553	640	695	699	864	881
Sovjetunie	532	542	551	581	594	627	644
Irak	441	470	492	521	572	589	602
China	419	443	458	459	480	503	549
Groot-Brittannië	482	469	479	495	489	499	506

bron: BRP

De ontgroening zette door, maar vertraagde de laatste jaren iets

Ten opzichte van 2015 woonden er in 2019 zo'n 800 0-12 jarigen minder in Apeldoorn. De afgelopen jaren is de daling van het aantal kinderen (ontgroening) in Apeldoorn echter iets vertraagd. In 2019 was het aantal 0-12 jarigen in Apeldoorn slechts 44 minder dan in 2018. De reden hiervan was het positieve vestigingssaldo de afgelopen jaren van deze leeftijdsgroep.

In onderstaande figuur is te zien dat met name het aandeel 4-12 jarigen sinds 2015 is afgenomen. Het aandeel 0-3 jarigen en 13-17 jarigen bleef nagenoeg gelijk.

Figuur 3

Zoals hierboven geschreven groeide de Apeldoornse bevolkingsomvang sneller dan de prognoses voorspelden. En zien we daarnaast een flink positief vestigingssaldo van kinderen tot 17 jaar (zie figuur 1). Het is daarom niet ondenkbaar, dat het aantal kinderen in Apeldoorn op zijn minst de komende jaren stabiel zal blijven en misschien zelfs licht gaat groeien. Dit laatste wordt ondersteund door de laatste Primos prognose. Deze veronderstelt een groei van het aantal 0-3 jarigen in Apeldoorn van zo'n 6.300 in 2019 naar ruim 7.000 in 2030.

In Apeldoorn wonen weer meer 20-ers

In figuur 3 hierboven is te zien, dat zowel het aandeel 18-24 jarigen als 25-39 jarigen de afgelopen jaren iets is toegenomen. Ook dit komt mede door het positieve vestigingssaldo de afgelopen jaren.

Vergeleken met 10 jaar geleden woonden er op 1 januari 2019 in Apeldoorn zelfs zo'n 2.100 20-ers meer. Dat betekent dat de afgelopen jaren de 'Jonge Vlucht', zoals deze toen bekend stond omgebogen is naar 'Jonge Vestiging'. De 'Jonge Vlucht' is overigens nog wel terug te zien in de leeftijdsopbouw van Apeldoorn. Er wonen nu ca. 2.100 30-ers minder dan 10 jaar geleden als gevolg daarvan.

Net als bij de kinderen zagen we de afgelopen jaren bij de twintigers een toenemend vestigingssaldo. Ook bij deze groep is het niet ondenkbaar dat het aantal op zijn minst stabiel zal blijven.

De vergrijzing zette door: ruim 33.700 65 plussers op 1 januari 2019, 20,7% van de bevolking

Daarnaast wonen in Apeldoorn relatief veel ouderen. Tussen 2015 en 2019 is het absolute aantal 65 plussers in Apeldoorn gestegen met bijna 3.000 personen naar in totaal 33.701. Relatief gezien is het aandeel 65+ gestegen van 19,5% op 1 januari 2015 naar

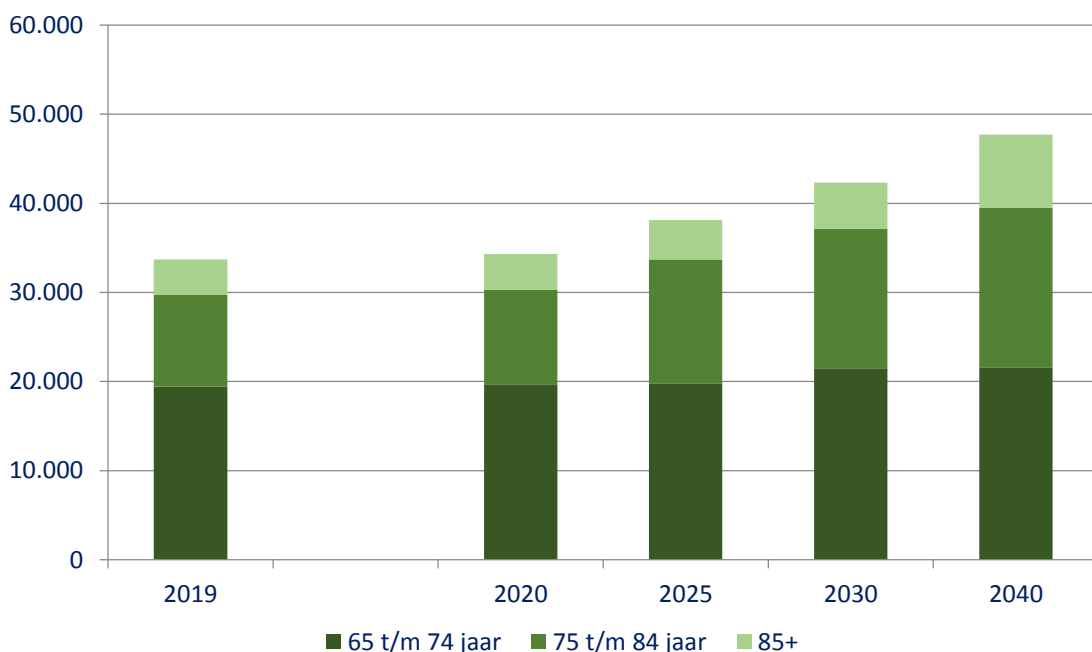
20,7% op 1 januari 2019. Daarmee is Apeldoorn één van de meest vergrijsde grote gemeenten van Nederland. Het aandeel 65+ ligt ook ruim boven dat van heel Nederland, dat 18,8% bedroeg op 1 januari 2018.

Zoals figuur 2 laat zien is het vestigingssaldo van senioren heel beperkt. Daarnaast verschillen de beschikbare prognoses nauwelijks van elkaar als het gaat om de toekomstige ontwikkeling van het aantal ouderen. Daarom zijn de uitkomsten van de prognoses voor deze groep wel plausibel.

Het aantal 65-plussers in Apeldoorn zal volgens de beschikbare bevolkingsprognoses naar verwachting nog groeien naar zo'n 47.700 in 2040 (zie figuur hieronder). Dat is een toename van ca. 42% ten opzichte van 2019.

Maar er zijn verschillen in groeitempo tussen de oudere leeftijdsgroepen. Het verwachte aantal 65 t/m 74 jarigen voor 2040 is zo'n 21.600, 11% meer dan nu. Dat van de 75 t/m 84 jarigen is ca. 17.900, een toename van ongeveer 74% t.o.v. 2019. En de verwachting is, dat het aantal 85-plussers in Apeldoorn groeit naar zo'n 8.200 in 2040, meer dan een verdubbeling.

Prognose* 65+ in Apeldoorn (2019 is waargenomen)

Figuur 4

Bron: BRP en Primos

Wonen en leven in de comfortabele gezinsstad

Ook in Apeldoorn trok de woningmarkt verder aan

Net als in heel Nederland stegen in Apeldoorn de prijzen op de koopwoningmarkt. In 2017 was de gemiddelde verkoopprijs in Apeldoorn het hoogst van de omliggende grote gemeenten. In 2018 is de gemiddelde verkoopprijs nog steeds relatief hoog in vergelijking met Arnhem en Deventer, maar in Ede en Zwolle is de gemiddelde verkoopprijs inmiddels weer hoger dan in Apeldoorn. De gemiddelde verkoopprijs in Apeldoorn lag in 2018 wel ruim onder het Nederlands gemiddelde, terwijl deze er in 2011 nog boven lag.

Gemiddelde verkoopprijzen bestaande koopwoningen in €

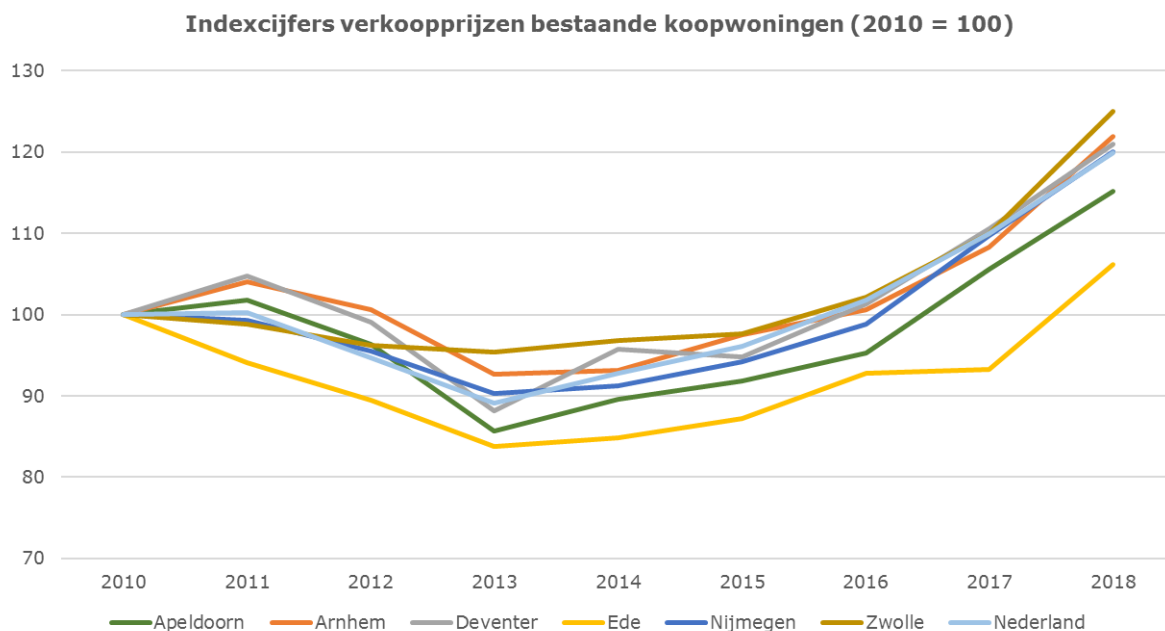
	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Apeldoorn	243.583	230.535	204.898	214.203	219.569	227.978	252.463	275.434
Arnhem	212.747	205.702	189.517	190.551	199.528	205.816	221.424	249.290
Deventer	214.811	203.303	180.761	196.528	194.410	207.765	226.791	248.134
Ede	249.686	237.404	222.518	225.311	231.632	246.465	247.766	281.942
Nijmegen	225.197	216.593	204.936	206.906	213.740	224.355	248.912	272.304
Zwolle	220.887	215.084	213.228	216.558	218.349	228.479	245.803	279.684
Nederland	240.059	226.661	213.353	222.218	230.194	243.837	263.295	287.267

bron: CBS

De prijsstijging in Apeldoorn in 2018 t.o.v. 2017 was 9,1%, gelijk aan de gemiddelde relatieve stijging in Nederland. In de omliggende grote gemeenten was de stijging echter groter dan in Apeldoorn. In Arnhem 12,6%, in Deventer 9,4%, in Ede 13,8%, in Nijmegen 9,4% en Zwolle 13,8%.

In onderstaande figuur is te zien dat de ontwikkeling van de gemiddelde verkoopprijs in Apeldoorn zich de afgelopen jaren niet altijd in gelijke mate heeft ontwikkeld vergeleken met de omliggende grote gemeenten en het Nederlands gemiddelde. Vanaf 2012 daalden de prijzen in Apeldoorn snel. Alleen Ede liet een relatief grotere daling zien.

De afgelopen jaren steeg de gemiddelde verkoopprijs in Apeldoorn weer in lijn met de andere gemeenten en Nederland. Wel was deze prijs in Apeldoorn in 2018 15% hoger dan in 2010, terwijl dat in heel Nederland en de andere omliggende steden 20% of meer was (Ede uitgezonderd met 6%).

bron: CBS

Ook op de sociale huurwoningmarkt in Apeldoorn zagen we de vraag aantrekken. In 2018 was het gemiddeld aantal reacties op advertenties 90, terwijl dat in 2017 nog 72 was en in 2016 en 2015 elk nog ruim 50. Het slagingspercentage daalde in 2018 naar 19%, een jaar eerder was dat nog 22%.

Apeldoorners oordelen erg positief over het wonen in Apeldoorn

Het Bewonerspanel van Apeldoorn wordt regelmatig bevraagd over zaken die betrekking hebben op het wonen en leven in Apeldoorn.

Het leven in Apeldoorn wordt goed gewaardeerd door de Apeldoorners: men gaf in 2018 het leven in het algemeen in Apeldoorn een 7,6. Dit is even hoog als in 2017; in 2015 en 2016 was dat nog een 7,3. En het eigen welzijn werd net als vorig jaar zelfs beoordeeld met een 8,1.

Het Bewonerspanel liet tevens zien, dat mensen graag in Apeldoorn wonen. Uit een peiling in 2017 blijkt dat de aantrekkelijke woonomgeving één van de belangrijkste redenen is waarom men hier wil wonen. Belangrijke voorzieningen voor gezinnen zoals huisarts, basisonderwijs, kinderopvang werden op mate van aanbod en bereikbaarheid met een ruime voldoende beoordeeld.

Ongeveer 10% van de Apeldoorners is ontevreden over de aanwezigheid en uitstraling van het openbaar groen; de overgrote meerderheid is (zeer) tevreden.

Bijna twee derde van de Apeldoorners doet aan sport. En de sportvoorzieningen in Apeldoorn worden beoordeeld met een 7,7 (dat is iets hoger dan in 2017, 7,6). Het oordeel over de culturele voorzieningen was iets lager: 7,3 (in 2017 was dat nog een 7,4).

Sociale cohesie duidt op samenhang in de maatschappij en wordt berekend aan de hand van 4 indicatoren. Deze indicatoren zijn in 2018 gemeten via het Bewonerspanel. Hieruit blijkt onder meer dat 61% van de Apeldoorners zich thuis voelt in de buurt en 72% vindt

dat men op een prettige manier met elkaar omgaat. De samengestelde score sociale cohesie gemeten via het Bewonerspanel was in 2018 6,4. De cohesie is het grootst in de dorpen.

Een derde van de bewoners voelt zich betrokken bij de buurt of het dorp waarin men woont en ongeveer 50% enigszins. Van de mensen heeft bijna 30% zich de afgelopen 12 maanden (op het moment van de vraagstelling) actief ingezet voor de eigen buurt. Op de vraag of men dat in de toekomst wil doen antwoorde 20% met ja en bijna de helft met misschien. Dit is vergelijkbaar met eerdere jaren.

Woon aantrekkelijkheid Apeldoorn volgens Atlas voor Gemeenten stabiel

De positie van Apeldoorn op de *Woon aantrekkelijkheidsindex* is ongewijzigd ten opzichte van vorig jaar, stabiel op 29. Deze stabiliteit is te zien bij de meeste onderdelen van de *Woon aantrekkelijkheidsindex*:

- Bereikbaarheid van banen (per auto en OV) – van 32^e naar 31^e plaats
- Cultureel aanbod – van 34^e naar 36^e plaats
- Veiligheid – van 6^e naar 5^e plaats
- Percentage koopwoningen – stabiel op 10^e plaats
- Nabijheid natuurgebieden – stabiel op 6^e plaats
- Culinair aanbod – van 28^e naar 31^e plaats
- Aanwezigheid universiteit – stabiel op 12^e plaats
- Percentage vooroorlogse woningen – stabiel op 28^e plaats

Van de ons omringende grote gemeenten staat Nijmegen op 7, Arnhem op 10, Amersfoort op 11, Zwolle op 17, Ede op 25, Deventer op 37.

In 2018 publiceerde Atlas voor gemeenten ook een cultuurindex. Apeldoorn stond in deze cultuurindex op plaats 32 van de 50 grootste gemeenten. Amsterdam, Maastricht en Leeuwarden stonden resp. op 1, 2 en 3. Van de ons omringende grote gemeenten stond Nijmegen op 8, Arnhem op 11, Deventer op 14, Zwolle op 19, Amersfoort op 26, Ede op 35.

Als wordt gekeken naar de onderliggende categorieën dan stond Apeldoorn op het gebied van Podiumkunsten op 38, op dat van Erfgoed op 16, op dat van Beeldende kunst op 36, op dat van Letteren op 15 en op dat van Film op 31.

Apeldoorn is als grote gemeente relatief veilig

De in de Atlas van gemeenten hoge positie op het gebied van veiligheid is ook terug te zien in de misdaadcijfers van het CBS. Het totaal aantal misdrijven in Apeldoorn daalt al sinds 2011. In dat jaar werden er nog ruim 12.200 misdaden geregistreerd. In 2018 was dat aantal gedaald naar ruim 7.200. Een afname van 41%.

Uit de jaarlijkse lokale Veiligheidsmonitor, gehouden onder het bewonerspanel van de gemeente Apeldoorn, blijkt dat de bewoners zich over het algemeen ook veilig voelen. Het gegeven rapportcijfer voor de veiligheid in de eigen buurt was in 2018 een fractie hoger dan de jaren daarvoor: een 7,6.

En vergeleken met andere gemeenten is Apeldoorn relatief veilig. Uit onderstaande tabel is af te leiden, dat als wordt gemeten naar het aantal misdrijven per 1.000 inwoners, alleen Ede van de omliggende grote gemeenten minder misdrijven kende. En relatief waren er in Apeldoorn minder misdrijven dan in Nederland gemiddeld.

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Apeldoorn	75,0	78,3	74,8	68,8	64,5	56,4	52,2	46,0	44,8
Arnhem	114,0	112,4	101,9	96,0	92,2	82,9	82,6	74,0	68,1
Deventer	71,6	73,5	71,9	68,6	66,0	57,1	56,3	50,4	47,0
Ede	68,9	62,5	57,6	53,2	45,4	44,1	47,7	43,2	42,8
Nijmegen	102,1	100,7	103,4	100,1	84,8	78,7	75,5	66,8	63,4
Zwolle	81,6	77,0	77,3	72,9	63,7	60,6	53,2	49,2	49,6
Nederland	72,4	72,4	69,0	65,9	60,9	57,9	54,7	48,8	45,6

bron: CBS

De afname van het aantal misdrijven per 1.000 inwoners was in Apeldoorn groot, van meer dan 78 in 2011 naar minder dan 45 in 2018. Dat is een daling van bijna 43%. Het was een grotere daling dan in de omliggende grote gemeenten was te zien. In heel Nederland daalde het relatieve aantal misdrijven met 37%.

De maatschappelijke participatie is in Apeldoorn de afgelopen jaren toegenomen

Volgens de Nationale monitor duurzame gemeenten 2018 van Telos is de maatschappelijke participatie in Apeldoorn gestegen ten opzichte van eerdere jaren. In de meeste omliggende grote gemeenten is er ook sprake van een toename in participatie, maar in geen van deze is de stijging zo groot als in Apeldoorn.

Maatschappelijke participatie (percentage)

	2014	2015	2016	2017	2018
Apeldoorn	42,2	42,2	41,5	42,2	49,9
Arnhem	40,4	40,4	40,4	40,4	39,3
Deventer	47,4	48,1	48,1	47,4	51,7
Ede	47,1	47,1	47,1	47,1	49,5
Nijmegen	37,6	36,9	36,9	36,9	38,8
Zwolle	46,2	46,9	46,9	46,2	52,0

Bron: Telos, nationale monitor duurzame gemeenten

Vergeleken met Arnhem en Nijmegen is de maatschappelijke participatie in Apeldoorn hoog. Maar in Zwolle en Deventer is deze iets hoger dan in Apeldoorn.

De sociale cohesie is in Apeldoorn behoorlijk voor een grote gemeente

Hierboven was al te lezen, dat volgens ons Bewonerspanel de sociale cohesie in 2018 in Apeldoorn een score van 6,4 liet zien. Om dat cijfer te vergelijken met andere gemeenten, wordt gekeken naar de Veiligheidsmonitor van het CBS, die cijfers over dit thema presenteert tot en met 2017.

In de tabel hieronder is te zien dat de score voor Apeldoorn varieert tussen de 6,1 en 6,4 de afgelopen jaren. De score uit ons Bewonerspanel voor 2018 past daar goed in. De reden van de fluctuaties is, dat het om steekproefresultaten gaat, die altijd een onzekerheidsmarge hebben.

Sociale cohesie (schaal 0-10)

	2013	2014	2015	2016	2017
Apeldoorn	6,2	6,4	6,1	6,3	6,1
Arnhem	5,8	5,8	5,9	5,9	5,8
Deventer	6,2	6,4	6,3	6,1	6,1
Ede	6,2	6,4	6,4	6,3	6,4
Nijmegen	5,9	5,9	5,9	5,9	5,8
Zwolle	6,1	6,1	6,1	6,3	6,3
Nederland	6,2	6,2	6,2	6,3	6,2

Bron: CBS Veiligheidsmonitor

De score van Apeldoorn is door de jaren heen redelijk te vergelijken met die van heel Nederland, Deventer, Ede en Zwolle. Die van Nijmegen en Arnhem liggen wat lager dan die van Apeldoorn.

Economie & Arbeidsmarkt van de ondernemende stad

In tegenstelling tot landelijke trend daling van het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn

In december 2018 was het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn zo'n 93.100, 1.100 minder dan een jaar eerder. Dat is een daling van 1,2%. Hiermee is de stijging van vorig jaar grotendeels teniet gedaan. De dalende trend vanaf 2012 wordt hiermee weer gevolgd. Vergeleken met dat jaar waren er zo'n 5.500 arbeidsplaatsen minder (-2,8%) in Apeldoorn. In andere grote Gelderse gemeenten nam het aantal arbeidsplaatsen juist toe: in Arnhem met 1,5%, in Ede met 2,4% en Nijmegen met 3,1% (de cijfers van de andere Gelderse gemeenten zijn van medio 2018, bron PWE Gelderland). En in heel Nederland steeg het aantal arbeidsplaatsen met 2,2% (bron: Lisa).

Het aantal eenmansbedrijven groeide in 2018 door en de teller kwam op bijna 8.600. Als naar het aantal arbeidsplaatsen exclusief de eenmansbedrijven wordt gekeken, valt het op dat in 2018 dit aantal weer is gedaald na een stijging in het jaar ervoor. Voor de langere termijn is te zien, dat het aantal arbeidsplaatsen exclusief eenmansbedrijven in 2018 ruim 7.600 minder was dan in 2012.

Arbeidsplaatsen naar speerpuntsector

	<i>Ultimo jaar (= decembercijfers)</i>						
	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
ICT & media	6.036	6.147	6.241	6.377	6.544	6.660	5.474
Zorg	19.191	19.695	19.590	17.457	17.371	16.594	16.759
Maakindustrie	8.939	9.004	9.151	9.112	9.284	8.906	9.484
Transport & logistiek	6.747	6.709	5.731	5.732	6.028	6.583	6.509
Vrije tijd	6.136	5.971	6.006	6.490	6.548	6.793	6.689
Totaal speerpuntsectoren	47.049	47.526	46.719	45.168	45.775	45.536	44.915
Niet speerpuntsectoren	51.538	49.945	49.077	48.204	46.940	48.661	48.180
Totaal arbeidsplaatsen	98.587	97.471	95.796	93.372	92.715	94.197	93.095
Eenmansbedrijven	6.435	6.741	7.052	7.395	7.734	8.174	8.580
Arbeidsplaatsen excl. eenmansbedrijven	92.152	90.730	88.744	85.977	84.981	86.023	84.515

bron: Provinciale Werkgelegenheidsenquête

Speerpuntsector ICT & media is vergeleken met 2012 gekrompen met ruim 550 arbeidsplaatsen naar 5.474, en het afgelopen jaar zelfs met ruim 1.100 arbeidsplaatsen. Tot en met 2016 groeide de IT afdelingen van de Belastingdienst. In 2018 daalde het aantal arbeidsplaatsen daar echter fors als gevolg van een riante vertrekregeling waarvan veel meer werknemers dan gedacht gebruik maakten. Dit verklaart het grootste deel van de afname van de speerpuntsector ICT & Media.

Speerpuntsector Zorg kende voor het eerst sinds 2014 een stijging van het aantal arbeidsplaatsen (+292). Hiermee wordt de dalende trend doorbroken. Vergeleken met 2013 (het jaar met het hoogste aantal) was het aantal arbeidsplaatsen in de sector *Zorg* in 2018 2.900 minder. Het ging hierbij voornamelijk om minder arbeidsplaatsen in de thuiszorg. De grootste bijdrage van de toename in 2018 werd veroorzaakt door Gelre Ziekenhuizen, maar er was ook een lichte toename te zien bij de thuiszorg en het aantal eenmanszaken in de zorg.

Speerpuntsector Maakindustrie liet een toename van bijna 500 arbeidsplaatsen zien en kwam daarmee in 2018 de dip van 2017 (veroorzaakt door het vertrek van De Stentor en Wegener (Laan van Westenenk) weer boven. Er is al jaren een stijging te zien bij Vervaardiging van voedingsmiddelen: in 2018 was het aantal arbeidsplaatsen zo'n 650 hoger dan in 2013.

Speerpuntsector Transport & logistiek bleef het afgelopen jaar met een kleine afname van 75 (-1,1%) nagenoeg gelijk: 6.500 arbeidsplaatsen. De halvering van het aantal arbeidsplaatsen van Sandd is een verklaring van de afname in de sector Post en koeriers. De sector Opslag en dienstverlening voor vervoer kent sinds 2013 een toename van 230 arbeidsplaatsen.

De *Speerpuntsector Vrije tijd* kromp het afgelopen jaar iets, tegen de trend van de laatste jaren. Dit werd veroorzaakt door de (tijdelijke) sluiting van Paleis Het Loo, waarmee 100 banen (tijdelijk) verdwenen. Tussen 2013 en 2018 groeide de sector Vrije tijd met 720 arbeidsplaatsen. Het ging dan met name om de horeca.

Het aantal arbeidsplaatsen in de *Niet speerpuntsectoren* is na de stijging van 2017 gedaald naar het niveau van 2015. Met een daling van 1,2% ten opzichte van vorig jaar telde het aantal arbeidsplaatsen in de niet-speerpuntsectoren ultimo 2018 bijna 48.200. Ook hier speelt de vertrekregeling van de Belastingdienst een rol, maar nu bij de niet-IT afdelingen. De krimp ten opzichte van 2013 is overigens nog groter: 1,8%. Dit zijn 1.765 banen, voornamelijk arbeidsplaatsen in het openbaar bestuur, overheidsdiensten en sociale verzekeringen, en Verzekeringen en pensioenfondsen.

Apeldoorn gestegen op ranglijst economische toplocaties, maar staat laag op de ranglijst van de economische dynamiek

Bureau Louter publiceert jaarlijks een rapport over de economische toplocaties in Nederland. Daarin worden rapportcijfers gepresenteerd voor de economische ontwikkeling van gemeenten en regio's in Nederland. Hieronder volgt een samenvatting van dat rapport van 2018.

De daling van het aantal arbeidsplaatsen in 2018 is nog niet terug te zien in de ranglijst van economische toplocaties, zoals vorig jaar gepresenteerd door Bureau Louter en Elsevier. Deze gegevens waren op het moment van publicatie nog niet beschikbaar.

Op de ranglijst van de Nederlandse gemeenten staat Apeldoorn qua economische prestatie op positie 19. Een jaar eerder was dat nog 25, in 2009 23 en in 1996 39. Over de jaren heen is Apeldoorn dus gestegen op de ranglijst, na de afgelopen paar jaren een redelijk stabiele positie te hebben ingenomen. De positieve ontwikkeling van het aantal arbeidsplaatsen in 2017 in Apeldoorn ligt aan de basis van deze stijging.

Op 1 in deze lijst staat de gemeente Haarlemmermeer, op 2 Amsterdam, op 3 Son en Breugel, op 4 Eindhoven en op 5 Nieuwegein. Zwolle staat dit jaar 9e, 1 plaats hoger vergeleken met een jaar eerder, en is daarmee de hoogstgeplaatste gemeente van Oost Nederland. De volgende gemeenten op de ranglijst in Oost Nederland zijn Arnhem op de

18e plaats en Barneveld op de 20e. Apeldoorn, op plek 19, is daarmee dit jaar de 3e gemeente van Oost Nederland.

Andere gemeenten uit Oost Nederland in de top 50 zijn Hengelo op 25, Oldenzaal op 38, Harderwijk op 39, Nijkerk op 48 en Nijmegen op 49. De andere grote gemeenten uit Oost Nederland staan buiten de top 50. Te weten Almelo op 57, Enschede op 63, Ede op 69 en Deventer op 84.

Bureau Louter maakt ook een overzicht van de economische prestaties van regio's in Nederland. De ranglijst wordt aangevoerd door resp. de regio's Amsterdam, Utrecht en Eindhoven.

Op de ranglijst van deze 47 regio's staat Regio Apeldoorn (dat is het deel van de Clean-techregio ten westen van de IJssel, te weten Brummen, Voorst, Epe en Apeldoorn) evenals vorig jaar stabiel op positie 6. Daarmee is onze regio het hoogst geplaatst van de regio's in Oost Nederland. Twee jaar geleden stond onze regio nog op plek 7, evenals in 2009 en 1996.

Deventer e.o. (het oostelijk deel van de Cleantechregio) staat op 27 (was vorig jaar 22). Daarnaast staat regio Zwolle op 8 (was vorig jaar 12), regio Enschede/Hengelo op 16 (net als vorig jaar), regio Arnhem op 19 (was vorig jaar 17), regio Nijmegen op 20 (was vorig jaar 23) en regio Ede/Veenendaal op 22 (was vorig jaar 20).

Als wordt gekeken naar de economische dynamiek van 2012 -2017, dan staat de regio Apeldoorn echter erg laag: van de 47 regio's op de 46e plek. De belangrijkste reden hiervan is dat in 2012 het aantal arbeidsplaatsen in Apeldoorn het hoogste punt had bereikt en de jaren daarna flink is gedaald (zie ook de analyse van het aantal arbeidsplaatsen hierboven).

De ranglijst van de economische dynamiek 2012-2017 van de 47 regio's wordt aangevoerd door resp. Amsterdam, Zwolle en Boxtel/Bladel e.o. Van alle regio's in Oost Nederland staat Zwolle dus het hoogst. Ede/Veenendaal staat op 12, regio Arnhem op 16, regio Nijmegen op 21, regio Deventer op 35 en regio Enschede/Hengelo op 40.

Apeldoorn stabiel op de Sociaal Economische Index van Atlas voor Gemeenten

Op de *Sociaaleconomische index* van de Atlas voor gemeenten is de positie van Apeldoorn stabiel, net als vorig jaar plek 16. De onderdelen van de *Sociaaleconomische index* laten echter wat meer variatie in ontwikkeling zien:

- Bijstand – van 11^e naar 12^e plaats
- Werkloosheid – van 16^e naar 11^e plaats
- Arbeidsongeschiktheid – stabiel op 35^e plaats (deze lage plaats heeft vermoedelijk te maken met het grote aantal instellingen in Apeldoorn, waarin een deel van de ontvangers woont of waarvandaan is geëxtramuraliseerd)
- Armoede – van 8^e naar 9^e plaats (hoe hoger op de ranglijst des te minder armoede)
- Percentage laagopgeleiden – van 38^e naar 40^e plaats
- Participatie vrouwen – van 31^e naar 17^e plaats
- Banen – van 17^e naar 15^e plaats
- Percentage zakelijke diensten – van 20^e naar 21^e

Van de ons omringende grote gemeenten staat Amersfoort op 3, Ede op 6, Zwolle op 10, Nijmegen op 29, Arnhem op 32, Deventer op 34.

In 2018 is de werkloosheid in Apeldoorn verder afgenomen

Tot 2016 bleef de werkloosheidsontwikkeling in Apeldoorn in negatieve zin iets achter. Uit recente cijfers, te zien in onderstaande tabel, blijkt echter dat de werkloosheid in 2017 en 2018 in Apeldoorn snel is afgenomen. Dat verklaart de stijging op de ranglijst van Atlas voor gemeenten op het thema werkloosheid.

In 2018 lag het Apeldoorns werkloosheidspercentage iets boven het Nederlands gemiddelde en van de omringende grote gemeenten kenden alleen Ede en Zwolle een lager percentage. Wat opvalt over de jaren heen is, dat het verschil tussen Apeldoorn en het Nederlands gemiddelde is afgenomen.

Werkloosheidspercentage

	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Nederland	7,3	7,4	6,9	6,0	4,9	3,8
Apeldoorn	6,5	7,0	6,3	6,0	4,6	3,9
Arnhem	8,6	10,0	9,2	7,3	6,1	4,8
Deventer	7,5	7,9	7,0	6,9	5,5	4,6
Ede	6,2	6,6	6,1	5,7	4,1	3,4
Nijmegen	9,1	8,8	8,3	7,4	5,4	4,8
Zwolle	6,7	6,8	7,0	6,7	4,9	3,8

bron: CBS

De afname van het werkloosheidspercentage is te zien bij alle opleidingsniveaus. In Apeldoorn was in 2018 van de lager opgeleiden 6,8% werkloos. Dat lag dicht bij het Nederlands gemiddelde van 6,6%. De werkloosheid onder hoog opgeleiden lag met 2,9% boven het Nederlands gemiddelde (2,5%). Echter, dat van de middelbaar opgeleiden lag met 3,3% iets onder het Nederlands gemiddelde van 3,6%. In 2017 waren deze verhoudingen ten opzichte van het Nederlandse gemiddelde precies omgedraaid, met relatief iets meer werkloosheid onder middelbaar opgeleiden in Apeldoorn.

De afname van de werkloosheid het afgelopen jaar laat zich ook zien in de ontwikkeling van het aantal WW-uitkeringen. In onderstaande tabel is te zien, dat het aantal WW-uitkeringen in december 2018 veel lager was dan in januari 2018. In Apeldoorn was het verschil bijna 800 uitkeringen. De relatieve afname in Apeldoorn is groter dan in heel Nederland. Van de ons omringende grote gemeenten was alleen in Deventer de relatieve afname groter dan in Apeldoorn.

WW uitkeringen

	jan. 2018	dec. 2018	verschil	% verschil
Apeldoorn	3.287	2.496	-791	-24,1%
Arnhem	3.505	2.756	-749	-21,4%
Deventer	2.316	1.745	-571	-24,7%
Ede	1.635	1.252	-383	-23,4%
Nijmegen	3.528	2.796	-732	-20,7%
Zwolle	2.655	2.128	-527	-19,8%
Nederland	334.834	262.749	-72.085	-21,5%

Bron: UWV

En ook het aantal geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband nam in 2018 af (zie hieronder). Relatief in Apeldoorn ook sneller dan landelijk en de andere grote gemeente rondom Apeldoorn.

Geregistreerde werkzoekenden zonder dienstverband

	jan. 2018	Nov. 2018	verschil	% verschil
Apeldoorn	8.092	7.091	-1.001	-12,4%
Arnhem	13.538	12.483	-1.055	-7,8%
Deventer	6.234	5.667	-567	-9,1%
Ede	4.273	3.808	-465	-10,9%
Nijmegen	12.648	11.703	-945	-7,5%
Zwolle	7.206	6.635	-571	-7,9%
Nederland	873.418	790.582	-82.836	-9,5%

Bron: UWV

Economische groei van Apeldoorn bleef de afgelopen jaren achter bij die van heel Nederland

Het CBS is gevraagd om inzicht te geven in de economische ontwikkeling van Apeldoorn. Uit de onderstaande tabel is af te leiden, dat de economische groei in Apeldoorn de afgelopen jaren achter bleef bij het Nederlands gemiddelde. Vergeleken met 2012 was het BBP in euro's van heel Nederland in 2017 14,2% hoger. Voor Apeldoorn was dat slechts 8,7%.

Als naar de verhouding tussen Apeldoorn en Nederland wordt gekeken is te berekenen, dat in 2012 Apeldoorn nog 1,11% uitmaakte van de Nederlandse economie, maar in 2017 nog maar 1,05%. In percentage lijkt dat weinig, maar als de Apeldoornse economie in 2017 ook 1,11% was van dat van Nederland, zou het BBP van Apeldoorn in 2017 bijna €400 miljoen hoger zijn geweest.

Economische groei in Nederland, uitgesplitst naar Apeldoorn, 2012-2017

	Nederland					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Bbp (marktprijzen) mln euro	645.164	652.748	663.008	690.008	708.337	737.048
Bbp % volumemutaties	-1,1	-0,2	1,4	2,3	2,2	2,9
	<hr/>					
	w.o. gemeente Apeldoorn					
Bbp (marktprijzen) mln euro	7.146	7.223	7.251	7.291	7.477	7.772
Bbp % volumemutaties		0,6	-0,6	1,5	2,6	2,7

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers

Apeldoornse economie relatief sterk afhankelijk van niet-commerciële dienstverlening

In heel Nederland wordt de economie voor nog geen kwart bepaald door de niet-commerciële dienstverlening (zie tabel hieronder). In Apeldoorn is dat aandeel een derde van de economie, maar is het de afgelopen jaren wel wat sneller afgenomen dan in heel Nederland.

Opvallend is, dat het aandeel van de landbouw in Apeldoorn erg laag is. Daarnaast is te zien, dat in heel Nederland nijverheid en energie in aandeel wat is afgenomen de afgelopen jaren, maar dat het aandeel hiervan in Apeldoorn min of meer gelijk is gebleven.

Bruto toegevoegde waarde naar sector in Nederland, uitgesplitst naar Apeldoorn, 2012-2017

% in het totaal	Nederland					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Bruto toegevoegde waarde						
A Landbouw, bosbouw en visserij	1,7	1,9	1,8	1,9	2,0	2,1
B-F Nijverheid en energie	22,1	21,4	20,5	20,2	19,7	19,4
G-N Commerciële dienstverlening	51,5	51,9	53	54,3	54,6	55,1
O-U Niet-commerciële dienstverlening	24,7	24,8	24,7	23,6	23,7	23,4
	w.o. gemeente Apeldoorn					
Bruto toegevoegde waarde						
A Landbouw, bosbouw en visserij	0,3	0,2	0,3	0,2	0,3	0,3
B-F Nijverheid en energie	15,2	15,6	15,1	15,6	15,9	15,6
G-N Commerciële dienstverlening	48,6	48,2	48,6	50,7	50,6	51,2
O-U Niet-commerciële dienstverlening	35,9	35,9	36,1	33,4	33,2	32,9

Bron: CBS

* Voorlopige cijfers

In Apeldoorn is de arbeidsproductiviteit binnen de niet-commerciële dienstverlening, gerekend in euro's per uur, hoger dan in heel Nederland. In onderstaande tabel is te zien dat dit in Apeldoorn zo'n €5 per uur hoger ligt, een verschil van 12%. De arbeidsproductiviteit in Apeldoorn in de commerciële dienstverlening is iets lager dan in heel Nederland. Maar die in de sectoren nijverheid en energie, en landbouw een stuk lager.

Arbeidsproductiviteit in euro per uur naar sector in Nederland, uitgesplitst naar Apeldoorn, 2012-2017

euro per uur	Nederland					
	2012	2013	2014	2015	2016	2017*
Arbeidsproductiviteit in euro per uur						
A Landbouw, bosbouw en visserij	28	31	30	32	33	36
B-F Nijverheid en energie	57	57	55	57	57	58
G-N Commerciële dienstverlening	48	50	51	52	52	54
O-U Niet-commerciële dienstverlening	39	40	41	41	42	42
<hr/>						
w.o. gemeente Apeldoorn						
Arbeidsproductiviteit in euro per uur						
A Landbouw, bosbouw en visserij	17	14	14	14	15	17
B-F Nijverheid en energie	45	47	47	50	51	52
G-N Commerciële dienstverlening	49	48	51	53	51	52
O-U Niet-commerciële dienstverlening	44	46	48	43	46	47

Bron: CBS

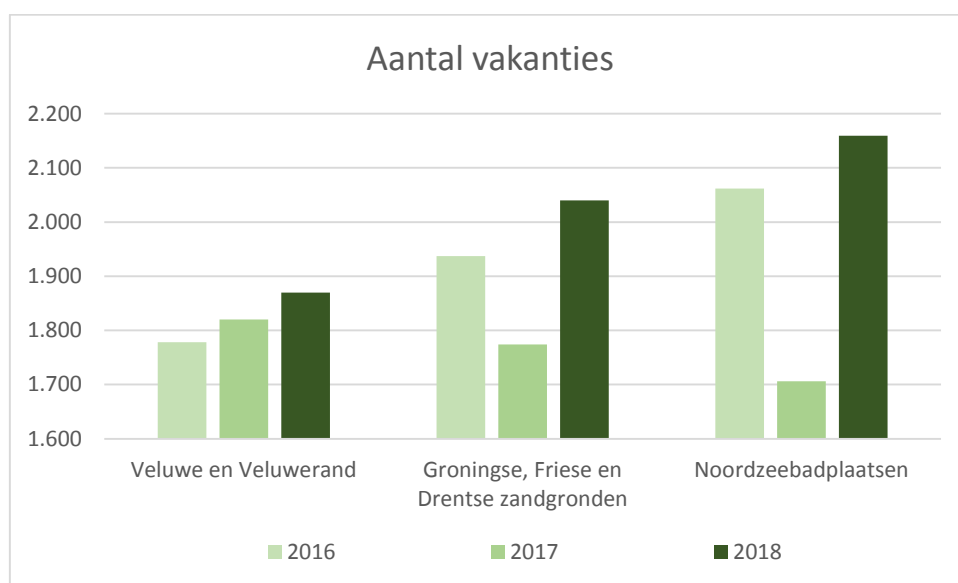
* Voorlopige cijfers

Toerisme en vrije tijd

In 2018 was de regio Veluwe en Veluwerand de nummer 3 vakantiebestemming van Nederland voor binnenlandse vakanties

Met ruim 1,8 miljoen vakanties was de Veluwe en Veluwerand in 2018 de nummer 3 vakantiebestemming voor binnenlandse vakanties. In 2017 was de Veluwe nog nummer 1. Het aantal binnenlandse vakanties op de Veluwe steeg ten opzichte van 2017 met 50.000. Landelijk is het totaal aantal binnenlandse vakanties volgens het NBTC afgenomen met 2%.

De voornaamste reden dat de Veluwe gezakt is naar nummer 3 was de grote toename van het aantal binnenlandse vakanties in de Noordzeebadplaatsen en de Groningse, Friese en Drentse zandgronden. Deze regio's hebben in 2017 een slechte zomer gehad, maar hebben in 2018 weer geprofiteerd van een mooie zomer.

Bron: NBTC en Visit Veluwe

Als naar de lange termijn cijfers van het CBS wordt gekeken, is het aantal van de Veluwe in 2018 met 1.870.000 nog altijd laag t.o.v. het verleden. Het topjaar was 2006 met een aantal van 2.148.000 vakanties. Na 2012 (2.124.000 vakanties) is het t/m 2016 alleen maar bergafwaarts gegaan. 2017 en 2018 lieten dan voor de Veluwe wel een stijging zien, maar 2018 is nog wel het op 2 na slechtste jaar sinds 2002.

De werkgelegenheid in de sector Vrijetijd in Apeldoorn is weer gegroeid in 2017

Onder kopje Economie en Arbeidsmarkt was al te lezen dat het aantal arbeidsplaatsen in de sector Vrijetijd iets is gedaald vanwege de sluiting van Paleis het Loo. De sector had in 2018 bijna 6.700 arbeidsplaatsen. Ten opzichte van 2017 waren dat er bijna 100 minder. De meerjarentrend laat echter een ander beeld zien.

5 jaar geleden, in 2014, bedroeg het aantal arbeidsplaatsen in de sector Vrijetijd in Apeldoorn net 6.000. De jaren erna steeg dit aantal gestaag. En dat terwijl het totaal aantal arbeidsplaatsen daalde tot 2016. Eind 2018 was het aantal arbeidsplaatsen in deze sector 11% meer dan in 2014. Het aandeel van de Vrijetijdsector in de Apeldoornse werkgelegenheid groeide in deze periode van 6,1% naar 7,2%.

Toerisme op de Veluwe in het kort (Bron: Kerncijfers Toerisme Veluwe)

De cijfers hieronder hebben betrekking op de jaren t/m 2016. Recentere gegevens zijn (nog) niet beschikbaar.

De 3 belangrijkste groepen vakantiegangers op de Veluwe naar huishoudens- en gezinsamenstelling waren nog altijd:

1. Ruim 45% volwassenen zonder thuiswonende kinderen (vrouw ouder dan 35 jaar)
2. Ruim 21% gezinnen met kinderen (jongste kind 0-5 jaar)
3. Bijna 14% gezinnen met kinderen (jongste kind 6-12 jaar)

De Veluwe had bijna 94.000 slaappleaatsen. Bijna de helft van de vakantiegangers op de Veluwe overnachtte in een bungalow. Dit aantal is de afgelopen jaren gestegen van 3.113 mln. in 2014 naar 3.707 mln. in 2016. 30% van de vakantiegangers op de Veluwe waren kampeerders. Het aantal overnachtingen van kampeerders steeg van 1.675 mln. in 2014 naar 2.252 mln. in 2016. Het aantal overnachtingen in een hotel is in 2016 iets gedaald.

Al jaren is het aandeel korte vakanties op de Veluwe ongeveer de helft van het totaal. In 2016 is het aandeel middellange vakanties (5-8 dagen) iets afgenomen (van 39% naar 32%) en het aandeel lange vakanties daarentegen iets toegenomen (van ruim 13% naar ruim 17%). Daarnaast groeide het aantal vakanties in de herfst en winter.

De binnenlandse vakanties op de Veluwe leverde de Veluwse economie in 2016 €277 mln. op. De toerist op de Veluwe besteedde in 2016 gemiddeld per dag €27,90, een jaar eerder was dat nog €30,40. In heel Nederland was een daling te zien, van €33,40 naar €32,40, maar deze was dus niet zo groot als op de Veluwe.

In 2016 groeide het aantal buitenlandse gasten met 3,4% en waren verantwoordelijk voor een half miljoen overnachtingen. Verreweg de meeste buitenlandse gasten komen uit Duitsland (175.000 in 2016, dat is 4% meer dan in 2015) en België (125.000 in 2016, dat is 16% meer dan in 2015).

In de top 10 van betaalde dagattracties op de Veluwe stonden 3 Apeldoornse dagattracties: De Apenheul op 5, Julianatoren op 6 en Paleis Het Loo op 9. Op 1 staat Burgers Zoo, op 2 Dolfinarium en op 3 Nationaal Park De Hoge Veluwe. In de top 10 van gratis dagattracties staat 1 Apeldoornse: Natuurpark Berg en Bos.

De bezoekersaantallen van betaalde attracties in en om Apeldoorn in 2016 en 2017 staan in onderstaande tabel. Het aantal bezoekers is bij alle betaalde attracties gestegen ten opzichte van 2016. Relatief was de toename het grootst bij het CODA museum en Paleis het Loo. Een groot deel van de toename bij het paleis te danken was aan Elisabeth in concert.

Bezoekersaantallen in 2016 en 2017

	2016	2017
Apenheul	455.000	488.000
Nationaal Park de Hoge Veluwe	547.000	570.000
Juliantoren*	450.000	475.000
Kröller-Müller Museum	345.000	354.000
Paleis het Loo**	313.989	393.152
CODA Museum	71.000	101.000
Orpheus***	144.996	146.184

bron: Jaarverslagen

* schatting Nederlands bureau voor Toerisme

** waarvan 32.000 voor elisabeth in concert

*** betreft alleen theaterbezoekers

Duurzaamheid

Apeldoorn wordt steeds duurzamer

De monitor duurzame gemeenten 2018 van Telos laat zien hoe een gemeente scoort op de drie duurzaamheidskapitalen, te weten de drie P's van People, Planet en Profit: het sociaal-cultureel, ecologisch en economisch kapitaal.

De bouwsteen van de duurzaamheidsbalans van Telos, die het meest raakt aan circulair, klimaat en energie is Ecologisch kapitaal. De score van Apeldoorn op Ecologisch kapitaal is met 55,7 procent bijzonder goed te noemen. Het ligt over de hele periode ruim boven de ons omliggende grote steden, en vertoont vanaf 2014 een stijgende lijn. Deze is vanaf 2016 overigens wel wat afgevlakt.

Ecologisch Kapitaal (percentage)

	2014	2015	2016	2017	2018
Apeldoorn	52,1	54,3	55,1	55,3	55,7
Arnhem	44,1	45,2	46,3	46,5	46,6
Deventer	44,9	50,8	52,3	51,8	52,3
Ede	48,6	52,2	52,8	53,0	54,0
Nijmegen	46,0	47,4	48,2	50,1	51,9
Zwolle	47,1	50,8	51,6	53,1	54,3

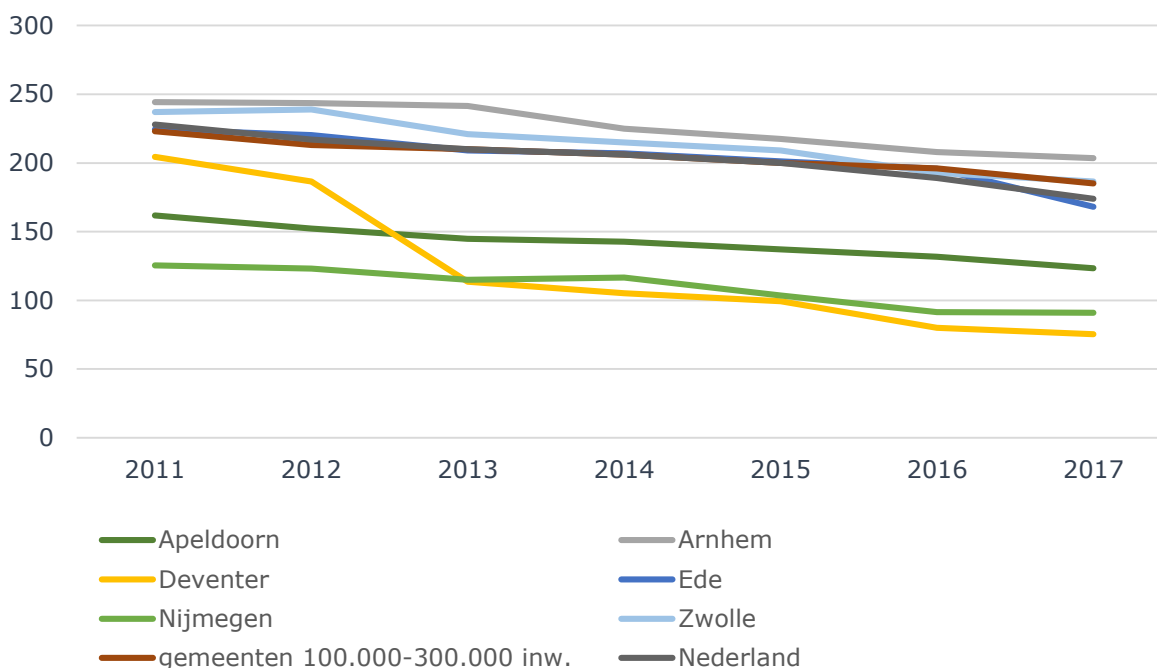
Bron: Telos

Het aantal kg huishoudelijk restafval in Apeldoorn was relatief laag en neemt al jaren af

In onderstaande grafiek is te zien, dat Apeldoorn goed scoorde als het gaat om het aantal kg huishoudelijk restafval per inwoner. Het gemiddeld aantal kg per inwoner was flink lager dan het Nederlands gemiddelde en dat van de gemeenten met 100.000-300.000 inwoners.

Hoe beter er afval wordt gescheiden, des te minder restafval er wordt geproduceerd. In de gemeenten Apeldoorn, Nijmegen en Deventer wordt via gedifferentieerde tarieven een prijsprikkel gegeven zodat afval scheiden loont. In de grafiek is te zien dat dit beleid werkt. Qua hoeveel restafval per inwoner moet Apeldoorn in onze regio echter wel Deventer en Nijmegen voor laten gaan.

Huishoudelijk restafval in kg per inwoner naar gemeente

bron: CBS

Het energieverbruik van Apeldoornse huishoudens was hoog

Dat Apeldoorn minder goed scoort op het gebied van energieverbruik blijkt uit onderstaande tabellen. Het gemiddeld elektriciteitsgebruik per woning per jaar is in Apeldoorn al jaren hoger dan het Nederlands gemiddelde en dat van de gemeenten met 100.000-300.000 inwoners. Van de andere grotere gemeenten rondom Apeldoorn heeft alleen Ede een hoger elektriciteitsgebruik.

Gemiddeld elektriciteitsgebruik in kwh per jaar per woning

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Apeldoorn	3.257	3.218	3.129	3.100	2.957	2.887
Arnhem	2.826	2.778	2.701	2.669	2.602	2.536
Deventer	3.139	3.110	2.974	2.866	2.801	2.767
Ede	3.375	3.535	3.373	3.222	3.159	3.098
Nijmegen	2.792	2.751	2.644	2.623	2.544	2.468
Zwolle	3.023	2.995	2.877	2.798	2.726	2.670
gemeenten 100.000-300.000 inw.	3.069	3.016	2.910	2.869	2.799	2.755
Nederland	3.200	3.150	3.050	2.980	2.912	2.859

Bron: RWS Kmo

Sinds 2012 is het gemiddeld elektriciteitsgebruik in Apeldoorn wel met 11,4% afgenomen. Dat is vergelijkbaar met de omliggende grote gemeenten, waar het varieerde van

10,3% tot 11,9%. Alleen in Ede was de ontwikkeling duidelijk minder positief dan in Apeldoorn (8,2%). De afname in heel Nederland was 10,7%.

Ook het gemiddeld gasverbruik is in Apeldoorn hoog (zie hieronder). Het is niet alleen hoger dan het Nederlands gemiddelde en dat van de gemeenten met 100.000-300.000 inwoners, maar ook hoger dan dat van de omliggende grote gemeenten.

Gemiddeld gasverbruik in m3 per jaar per woning

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Apeldoorn	1.624	1.593	1.473	1.476	1.460	1.460
Arnhem	1.314	1.293	1.236	1.184	1.166	1.168
Deventer	1.496	1.466	1.395	1.312	1.300	1.282
Ede	1.582	1.680	1.605	1.483	1.454	1.427
Nijmegen	1.377	1.345	1.280	1.233	1.203	1.227
Zwolle	1.458	1.378	1.311	1.266	1.242	1.245
gemeenten 100.000-300.000 inw.	1.375	1.333	1.278	1.223	1.202	1.200
Nederland	1.480	1.453	1.414	1.337	1.320	1.314

Bron: RWS Kmo

De afname van het gasverbruik sinds 2012 was in Apeldoorn 10,1%. Alleen in Ede was de relatieve afname kleiner: 9,8%. In de omliggende grote gemeenten varieerde de afname tussen de 10,9% en 14,6%. In heel Nederland nam in deze periode het gasverbruik af met 11,2%. De afname in gasverbruik is vanaf 2016 overal sterk afgevlakt.

Vermoedelijk heeft de samenstelling van de woningvoorraad in Apeldoorn te maken met het grotere verbruik. Apeldoorn kent namelijk relatief veel 2 onder 1 kap- en vrijstaande woningen. En daarnaast ook relatief veel grotere woningen in het buitengebied. Dat verklaart ook waarom Ede en Apeldoorn weinig van elkaar verschillen.

De uitstoot van CO₂ is in Apeldoorn relatief hoog

Het hogere energieverbruik in Apeldoorn is ook terug te zien in de relatieve CO₂ uitstoot per inwoner op het gebied van energie en warmte. In onderstaande tabel is te zien dat de CO₂ uitstoot in 2017 in Apeldoorn wel is gedaald t.o.v. 2016, maar nog altijd hoger was dan in de omliggende grote gemeenten en het Nederlands gemiddelde.

CO₂-uitstoot Gebouwde Omgeving per inwoner (gas, elektr. en warmte)

Ton per inwoner

	2014	2015	2016	2017
Apeldoorn	3,70	3,78	3,57	3,39
Arnhem	3,47	3,58	3,33	3,12
Deventer	-	2,93	-	-
Ede	3,48	3,52	3,28	-
Nijmegen	3,39	3,53	3,22	3,08
Zwolle	-	3,47	3,28	3,09
Nederland	3,18	3,26	3,09	2,93

Bron: Klimaatmonitor Min. I en W